

ՍՈՑԻԱԼԱԿԱՆ ԴԻՐՔՈՐՈՇՈՒՄՆԵՐԻ ՆԵՐՔՈ ԱՌԱՋԱՑԱԾ ՄՆԵՂԱՅԻՆ ՎԱՐՔԻ ՇԵՂՈՒՄՆԵՐԻ ՈՒՍՈՒՄՆԱՍԻՐՈՒԹՅԱՆ ԳՈՐԾԸՆԹԱՑՈՒՄ ԴԻՏՄԱՆ և ԶՐՈՒՅՑԻ ՀՈԳԵԱԼՏՈՐՈՇԻՉ ՄԵԹՈԴՆԵՐԻ ԿԻՐԱՌՈՒՄԸ

Հոդվածը վերաբերում է դեռահաս աղջիկների մոտ սննդային վարքի սահմանափակումային, զգայագեն և էքստերնալ շեղումներ առաջացնող սոցիալական դիրքորոշումների ուսումնասիրման գործընթացում դիտման և գրույցի հոգեախտորոշիչ մեթոդների կիրառման նշանակության քննարկմանը և դրանց արդյունքում ստացված տվյալների և օրինաչափությունների վերծանմանը:

Հանգուցային բառեր. դեռահաս աղջիկներ, սննդային վարք, սոցիալական դիրքորոշումներ, դիտման և գրույցի հոգեախտորոշիչ մեթոդներ:

Մանուկային վարքի շեղումների երևույթը, չնայած ծավալուն հետազոտությունների առարկա է հանդիսանում հոգեբանական գիտությունների տարբեր ձյուղերի համար, այնուամենայնիվ, ունի առավել հանգամանային ուսումնասիրության կարիք: Քանի որ սննդային վարքի շեղումների խնդիրը բազմաշերտ բնույթ ունի այն ներառում է տարատեսակ երևույթներ՝ սննդակարգի կտրուկ փոփոխություններից մինչև սննդային վարքի նյարդային խանգարումներ: Տվյալ հոդվածում ամփոփվում են դեռահաս աղջիկների մոտ սննդային վարքի սահմանափակումային, զգայագեն և էքստերնալ շեղումների առաջացման գործընթացում սոցիալական դիրքորոշումների դերի ուսումնասիրությանը նվիրված հետազոտության շրջանակներում իրականացված դիտման և գրույցի հոգեբանական ախտորոշման մեթոդների կիրառման նշանակությունը

և ստացված արդյունքների վերլուծությունը: Իրականացված հետազոտության մասնակիցների թիվը 200-ն էր, որոնցից սննդային վարքի շեղումների բացահայտման թեստավորման արդյունքում, սննդային վարքի սահմանափակումային շեղում բացահայտվեց 102, զգայագեն շեղում՝ 78 և էքստերնալ շեղում՝ 20 մասնակիցների մոտ:

Դիտման և գրույցի հոգեախտորոշիչ մեթոդների կիրառման նպատակահարմարությունը տվյալ հետազոտության շրջանակներում ակնհայտ է: Այն հիմնվում է սննդային վարքի շեղումներ ունեցող դեռահաս աղջիկների սոցիալական վարքի, ադապտացիայի աստիճանի, անձնային հատկանիշների ուսումնասիրության և ներքնտանեկան հարաբերությունների ու դիրքորոշումների պարզաբանման անհրաժեշտության վրա:

Ինչպես հայտնի է՝ դիտման մեթոդը սուբյեկտիվ հոգեախտորոշիչ մեթոդ է, որի կիրառման նպատակահարմարությունը տվյալ աշխատանքում կայանում է հետազոտվողների մոտ վարքային դրսևորումներն անմիջականորեն ֆիկսելու և դրանք վերլուծելու հնարավորությունում: Մեթոդը սուբյեկտիվ է, քանի որ որևէ հաշվարկային վերլուծություն չի նախատեսում: Դրա արդյունքների վերլուծությունը հիմնված է գուտ հետազոտվողների վերբալ և ոչ վերբալ ինքնադրսևորման մոդելների ուսումնասիրման վրա: Դիտման մեթոդի բնորոշ գծերն են. Որոշակի նպատակաուղղվածությունը, տեսական պատկերացումների առկայությունը, պլանավորվածությունը: Դիտման մեթոդի կիրառումը

թույլ է տալիս պարզել հետազոտվողների վարքի մոտորային, վերբալ, ոչ վերբալ արտահայտումները, վեգետատիվ հակազդումների արտաքին արտահայտումները, իրադրային վարքի տարբերությունները: Տվյալ հոգվածում ամփոփված հետազոտությունում կիրառվել է դիտման ստանդարտացված հոգեախտորոշիչ մեթոդը, որում, ի տարբերություն ազատ ուսումնասիրության մեթոդի, կիրառվում է ստույգ ստանդարտացված աշխատանքային սխեմա, ըստ որի հոգեբանը նախապես գիտի, թե հետազոտվողների վարքի ինչպիսի դրսևորումների նկատմամբ կենտրոնանալու հարկ կա և ինչպես ստացված տվյալների հիման վրա հարկավոր է կատարել արդյունքների վերլուծություն:[2]

Տվյալ հետազոտության շրջանակներում դիտման մեթոդի կիրառումը թույլ է տվել սուբյեկտիվորեն գնահատել հետազոտության մասնակիցների անձնային հատկանիշների, սոցիալական դիրքորոշումների ազդեցության աստիճանը սննդային վարքի շեղումների առաջացման գործում: Իհարկե, հայտնի է, որ դիտման մեթոդը որպես հոգեախտորոշման ինքնուրույն մեթոդ կիրառվել չի կարող և այդ պատճառով հետազոտության իրականացման ընթացքում դիտման և գրույցի հոգեախտորոշիչ մեթոդների կիրառումը միայն որոշակի ելակետային տվյալների հավաքագրման գործիք է հանդիսացել: Հաջորդիվ համադրվել են հոգեախտորոշիչ գրույցի և հոգեբանական թեստավորումների մեթոդները, որոնց քննարկումը, սակայն, տվյալ հոգվածում նախատեսված չէ:

Դիտման մեթոդի կիրառումն իրականացվել է երեք ամիսների ընթացքում՝ ուսումնական հաստատություններում, ուսումնական գործընթացի և դրա ընդմիջումների պայմաններում:

Մեթոդը կիրառելիս ակնկալվել է.

1. Պարզել սննդային վարքի սահմանափակումային, զգայագեն և էքստերնալ շեղումներ ունեցող դեռահաս

աղջիկների սննդային վարքի դրսևորման առանձնահատկությունները՝ պարզելով սննդի ընդունման հաճախականությունը և դրա կախվածությունը իրավիճակներից:

2. Որոշել հարցվողների մոտ խմբում միջանձնային հարաբերությունների վիճակը՝ պարզելով ակտիվ շփվելու, կամ մեկուսանալու հակվածությունների առկայությունը, շփման գործընթացում վերբալ և ոչ վերբալ ակտիվության դրսևորումները:

3. Որոշել կանացի կերպարին վերագրվող սոցիալ-մշակութային կարծրատիպերի նշանակությունը հետազոտվողների առօրյա կյանքում և արժեքային համակարգում:

Ստացված տվյալները դասակարգվել են ըստ.

ա) Տվյալ ժամանակահատվածում մասնակիցների սննդային վարքի դրսևորման առանձնահատկությունների,

բ) Վարքի մոտորային դրսևորումների առանձնահատկությունների, ինչը ներառել է հետազոտվողների միջև հեռավորության առկայությունը, հպումները, համատեղ գործողությունները,

գ) Վարքի վերբալ դրսևորումների, որոնք ներառում են խոսքի բովանդակությունը, ուղղվածությունը, հաճախականությունը, ինտենսիվությունը, տևողությունը,

դ) Վարքի ոչ վերբալ դրսևորումների, որոնք ներառում են դեմքի միմիկան, ժեստերը, դրանց արտահայտվածությունն ու ինտենսիվությունը, մասնավորապես սննդի, սննդային վարքի, մարմնակազմի և նման թեմաների շուրջ խոսակցությունների ժամանակ:

Տրամաբանական և պատճառահեռանքային վերլուծության արդյունքում պարզվեց.

ա) Մսնդային վարքի սահմանափակումային շեղում ունեցող դեռահաս աղջիկները ուսումնական գործընթացի և դրա ընդմիջումների ընթացքում սննդից հրաժարվում են, միջանձնային հա-

րաբերություններում ձգտում են խուսափել հալոմներից, մյուս դեռահասներից պահպանել ֆիզիկական հեռավորություն: Ընդմիջումներին կամ մեկուսանում են, կամ հավաքվում միմյանց հետ սննդակարգի առանձնահատկություններ, դիետաներ, մարմնակազմ քննարկելու և ամսագրեր թերթելու համար: Այս գործընթացի ընթացքում վերջինների շարժումների, միմիկայի, ժեստերի ինտենսիվությունը կտրուկ բարձրանում է: Խմբում սկսում է տիրել ոգևորության մթնոլորտ: Մասնակիցները միմյանց հաճախակի ընդհատում են: Այս խմբի ներկայացուցիչները իրենց սննդային վարքի գաղափարները չկիտող հասակակիցներին անտեսում են և շփման հավանականությունը վերջինների հետ ձգտում են կանխել:

Այստեղից կարող ենք եզրակացնել, որ «սննդային վարքի հոլլանդական հարցաշարի» արդյունքում ստացված տվյալ դեռահաս աղջիկների մոտ սննդային վարքի սահմանափակումային շեղման առկայության մասին տվյալները հաստատվում են: Վերջինները՝ ձգտելով սահմանափակել սննդային վարքը, ուսումնական գործընթացի ժամանակահատվածում հրաժարվում են սննդի ընդունումից: Սահմանափակումային վարքի հակվածությունն արտահայտվում է նաև խոսակցից ֆիզիկական հեռավորություն պահպանելու միտման մեջ: Խոսակցության մեջ մարմնակազմի, ամսագրերի, դիետաների, սննդակարգի թեմաների գերակայությունը խոսում է տվյալ դեռահասների մոտ կանացի արտաքինին վերագրվող ամսագրային չափանիշներին տրվող մեծ նշանակության մասին: Թեմաների քննարկման ընթացքում շարժումների, ժեստերի, դեմքի միմիկայի ինտենսիվության բարձրացումը վկայում է դրանցում վերջինների հետաքրքրվածության բարձր մակարդակի մասին: Հետևաբար, ըստ դիտման հոգեալստորոշիչ մեթոդի արդյունքում ստացված տվյալների գնահատման՝

դեռահաս աղջիկների մոտ սննդային վարքի սահմանափակումային շեղման առաջացումը սեփական մարմնակազմի նկատմամբ սևեռվածության, սոցիալ-մշակութային կարծրատիպերի և անձնային հատկանիշների արդյունք է:

բ) Սննդային վարքի զգայագեն շեղում ունեցող դեռահաս աղջիկները ուսումնական գործընթացի ընդմիջումներին չեն հրաժարվում սննդից: Դրա ընդունումն իրականացվում է մասնավորապես այն առարկաների դասաժամերից առաջ, կամ հետո, որոնցում վերջինների առաջադիմությունը ցածր է: Առանձնապես խուսափում են սննդային վարքի սահմանափակումային շեղում ունեցող դեռահասների հետ շփումից և սննդակարգին ու մարմնակազմին վերաբերող թեմաների քննարկումից: Այդպիսի թեմաների քննարկման հանգամանքներում վերջինների շարժումների և դեմքի միմիկայի ինտենսիվությունն արագանում է՝ արտահայտելով ստույգ տհաճություն: Խմբի ներսում կամ ընգծվածորեն մեկուսացած են, կամ ուսումնական գործընթացի և ընդմիջումների ընթացքում շփվում են գույգերով:

Այստեղից կարող ենք հետևություն անել, որ «սննդային վարքի հոլլանդական հարցաշարի» կիրառման արդյունքները տվյալ դեռահաս աղջիկների մոտ սննդային վարքի զգայագեն շեղման առկայության մասին հաստատվում են: Սննդային վարքի կտրուկ փոփոխությունները՝ կախված առարկայական առաջադիմության գործոնից, խոսում է այն մասին, որ տվյալ մասնակիցները հուզական լարվածություն են ապրում այն առարկաների դասաժամերից առաջ, կամ հետո, որոնցում ունեն ցածր առաջադիմության ցուցանիշ: Այդպիսի լարվածության պարագայում նրանց մոտ արտահայտվում է սննդային վարքի զգայագեն շեղման առկայությունը: Մանդակարգի, մարմնակազմի, դիետաների թեմաների քննարկման ժամանակ շարժումների, միմիկայի, ժեստերի ինտեն-

սիվության արտահայտվածությունը և տիաճության զգացումի ցուցաբերումը պայմանավորված են տվյալ անձանց համար կանացի կերպարի սոցիալ-մշակութային կարծրատիպերի նշանակությամբ, որոնց սակայն վերջինները՝ ի գործու անձնային հատկանիշների, չեն ձգտում, կամ չեն կարողանում համապատասխանել: Շփման մակարդակի ցածրությունը այս հանգամանքներում խոսում է ինքնագնահատականի անկայուն վիճակի մասին:

գ) Մանդային վարքի էքստերնալ շեղում ունեցող դեռահաս աղջիկները ձգտում են շփվել խմբի բոլոր, այդ թվում սննդային վարքի սահմանափակումային և զգայագեն շեղում ունեցող անդամների հետ: Ուսումնական գործընթացում և դրա ընդմիջումներում ստույգ ձևավորված սննդային վարք չեն դրսևորում: Ունեն խոսակցին հպվելու, նրա հագուստին, գրենական պիտույքներին, գրքերին ձեռք տալու արտահայտված հակվածություն: Դեմքի միմիկայի, ժեստերի, շարժումների ինտենսիվությունն անկախ հանգամանքներից բարձր է: Հակված են միևնույն միտքը մի քանի անգամ արտահայտելու:

Հետևաբար, «սննդային վարքի հոլանդական հարցաշարի» կիրառման արդյունքները հաստատվում են նաև սննդային վարքի էքստերնալ շեղում ունեցող դեռահաս աղջիկների պարագայում: Մանդային վարքի ստույգ կողմնորոշման բացակայությունը խոսում է դրա կախվածության մասին արտաքին միջավայրից: Շփման վերբալ և ոչ վերբալ առանձնահատկությունները վկայում են շփման պահանջի բարձր մակարդակի մասին: Այդ պահանջի բավարարման համար տվյալ դեռահասները դրսևորում են սննդային վարքի հարմարվողականություն: Հետևաբար, վերջինների մոտ սննդային վարքի էքստերնալ շեղման առաջացումը պայմանավորված է շփման պահանջի բարձր մակարդակի արդյունքում սոցիալական խմբում ընդուն-

ված լինելու ձգտմամբ:

Հետազոտության հաջորդ փուլում սննդային վարքի սահմանափակումային, զգայագեն և էքստերնալ շեղումներ ունեցող 200 դեռահաս աղջիկների շրջանում կիրառվեց հոգեախտորոշիչ գրույցի մեթոդը: Մեթոդի կիրառման իմաստն էր հաստատել դիտման մեթոդի արդյունքում ստացված տեղեկատվության ճշգրտությունը և պարզաբանել, թե որպիսին են այն սոցիալական դիրքորոշումները, որոնք ընկած են տվյալ անձանց մոտ սննդային վարքի շեղումների առաջացման հիմքում:

Ինչպես հայտնի է, հոգեախտորոշիչ գրույցի մեթոդը հնագույն մեթոդներից է, որի արդյունավետությունը պայմանավորված է մասնավորապես այն փաստով, որ հոգեբանը այցելուի մասին տեղեկատվություն է հավաքագրում նրա վրա անմիջականորեն ազդեցություն ցույց տալու պայմաններում:[1] Այսպիսով, հոգեախտորոշիչ գրույցի մեթոդի կիրառումը հոգեախտորոշիչ աշխատանքի իրականացման համար անհրաժեշտ գործընթաց է: Այն հնարավորություն է տալիս պարզաբանելու հետազոտվողների անձնային հատկանիշների այնպիսի նրբություններ, որոնք անկարելի է բացահայտել այլ հոգեախտորոշիչ մեթոդների կիրառման միջոցով: Հոգեախտորոշիչ գրույցի ընթացքում հոգեբանը հնարավորություն ունի հետազոտության մասնակցի հետ վստահելի մթնոլորտ ստեղծելու, պարզելու նրա մոտ առկա ներքնատանեկան, միջանձնային, ներանձնային խնդիրների մանրամասները, կյանքի պատմությունը, հոգեախտորոշման առարկայի ձևավորման պատմությունը:

Տվյալ աշխատանքի շրջանակներում կիրառված հոգեախտորոշիչ գրույցն անց է կացվել ազատ հարցազրույցների տեսքով: Մեթոդի կիրառման պլանը ներառել է.

1. Հոգեբանական հարմարում, ինչը ներառել է հարմարում հարցվողների

մարմնի դիրքի, խոսքի առանձնահատկությունների /խոսքի արագություն, ձայնի բարձրություն և այլն/, ժեստերի, շարժողական ակտիվության, միմիկայի, շնչառության, ռեպրեզենտատիվ համակարգերի հետ: Այս փուլում հարցվողների մոտ առաջացվել է հոգաբանի հետ հուզական նմանության գգացում:

2. Զրույցի ընթացքում տրվող հարցերի ստույգ պլանավորում:

Իրականացված հոգեախտորոշիչ գրույցի ընթացքում մասնակիցներին տրվող հարցերը վերաբերվել են.

1. Ծնողների հետ փոխհարաբերությունների առանձնահատկություններին,

2. Ընտանիքում գործող սննդային վարքի մոդելներին,

3. Ընտանիքում գործող կանացի արտաքին տեսքի նկատմամբ վերաբերմունքին,

4. Մասնակիցների ներխմբային հարաբերությունների առանձնահատկություններին,

5. Միջանձնային և միջսեռային հարաբերությունների առանձնահատկություններին,

6. Մննդի և դրա ընդունման նկատմամբ վերաբերմունքին,

7. Կանացի արտաքին տեսքին թելադրվող սոցիալ-մշակութային կարծրատիպերի մասին պատկերացումներին և վերաբերմունքին,

8. Սեփական արտաքինի, մարմնակազմի նկատմամբ վերաբերմունքի առանձնահատկություններին:

Մեթոդի կիրառման արդյունքները օրինաչափային են:

Սննդային վարքի սահմանափակումային շեղում ունեցող 102 դեռահաս աղջիկների պատասխանները հոգեախտորոշիչ գրույցի փուլում նախատեսված հարցերին ցույց տվեցին, որ.

1. Ծնողների հետ փոխհարաբերությունները հիմնականում բարդ են, ծնողական սպասումները վերջինների ուսումնական առաջադիմության և արտաքին տեսքի նկատմամբ բարձ են:

2. Ընտանիքում սննդային վարքին հատուկ նշանակություն է տրվում: Ծնողները «առողջ ապրելակերպի» հետևորդներ են, ումանք հաճախակի մարզվում են, մյուսներն օգտագործում են բուսական սնունդ, երրորդները՝ հատուկ սննդակարգով են սնվում և միևնույնը պահանջում են երեխաներից:

3. Այսպիսի ընտանիքներում կանացի արտաքինի նկատմամբ վերաբերմունքը նախանձախնդիր է: Ծնողները խստորեն հետևում են իրենց մարմնակազմին և միևնույնը պահանջում են երեխաներից: Հատուկ նշանակություն է տրվում մոդաիկ տենդենցներին:

4. Ներխմբային հարաբերությունների ոլորտում՝ ընդհանուր առմամբ ներխմբային շփումը դժվարացած է, ակնհայտորեն բաց կոնֆլիկտային հարաբերություններ չկան:

5. Այս մասնակիցները միջանձնային հարաբերությունների որակը գնահատել են դրական, ունեն մշտական շփման ընկերական շրջապատ, խմբում շփումը գնահատել են բավարար: Միջսեռային հարաբերությունների ոլորտում այս մասնակիցները համարում են, կանացի արտաքինը մեծ նշանակություն ունի հակառակ սեռի հետ հարաբերություններում:

6. Մննդի և դրա ընդունման գործընթացի նկատմամբ վերաբերմունքը այս խմբի մասնակիցների մոտ խուսափողական է:

7. Կանացի արտաքին տեսքին վերաբերվող պատկերացումների քննարկումը ցույց տվեց, որ տվյալ խմբի մասնակիցների համար մարմնակազմն ու մոդաիկ տենդենցները մեծ նշանակություն ունեն: Նրանք հաճախակի մարզվում են, ձգտում են խուսափել տրանսպորտային միջոցներից և վերելակներից օգտվելուց, հատուկ ուշադրությամբ են հետևում սեփական հագուկապին:

8. Չնայած հաճախակի մարզումներին, արտահայտված սահմանափակումային սննդային վարքին, մարմն-

նակագմի ակնհայտ թերությունների բացակայությանը, այս խմբի մասնակիցները համոզված են, որ իրենց մարմնակազմը հեռու է կանացի մարմնի իդեալներից և իրենք նիհարելու կարիք ունեն:

Մանդային վարքի զգայագեն շեղում ունեցող 78 դեռահաս աղջիկների պատասխանները գրույցի փուլում տրված հարցերին ցույց տվեցին, որ.

1. Ծնողների հետ հարաբերություններն այս խմբի մասնակիցներից 72-ը բնորոշեցին որպես ալիքաձև՝ կախված ծնողների զբաղվածության աստիճանից: Մնացած 6-ը ծնողների հետ հարաբերությունների վերաբերյալ հարցին գերադասեցին չպատասխանել: Այս երևույթը մատնանշում է, որ վերջինների մոտ առկա է ծնողական ուշադրության և քնքշանքի պակաս:

2. Ընտանիքում ընդունված սննդային վարքի մոդելը այս խմբի մասնակիցները գնահատել են, որպես իրադրային՝ կախված օրվա հանգամանքներից: 68 մասնակիցները նշել են, որ սննդի ընդունման որոշակի ժամ ընտանիքում չկա: Այս մասնակիցների ծնողները մինչև ուշ երեկո աշխատավայրում են գտնվում, հետևաբար դեռահասի սննդային սովորությունները ծնողական աչքի համար անտեսանելի են: Այս խմբի մնացած 10 մասնակիցները պարզապես նշել են, որ սննդի ընդունման որոշակի ժամային ռեժիմ չունեն: Հետևաբար վերջինները չունեն ստույգ սննդակարգ և սննդային վարքի կողմնորոշված ընտանեկան մոդել:

3. Այս մասնակիցների ընտանիքներում կանացի արտաքին տեսքի նկատմամբ ուշադրության մակարդակը բարձր չէ: Մոդակի տենդենցները ընտանիքում չեն քննարկվում: Հազուստն ընտրվում է՝ ելնելով հարմարավետության տեսանկյունից:

4. Մանդային վարքի զգայագեն շեղում ունեցող 78 դեռահաս աղջիկներից 73-ը ներխմբային հարաբերությունները գնահատել են ոչ բավարար: Վերջիններ-

ըրը հակված են մեկուսացման: Մակայն խմբում ակնհայտ կոնֆլիկտային հարաբերություններ չունեն: Գերադասում են խուսափել խմբի ներքին գործընթացներին մասնակցելուց: Մնացած 5 մասնակիցները ներխմբային հարաբերությունները գնահատել են միջին:

5. Միջանձնային և միջսեռային հարաբերությունների մասին այս խմբի մասնակիցների կարծիքը համընկավ սննդային վարքի սահմանափակումային շեղում ունեցող մասնակիցների կարծիքի հետ առ այն, որ միջսեռային հարաբերություններում կանացի արտաքին տեսքը որոշիչ գործոն է:

6. Մանդին և դրա ընդունմանը հատուկ նշանակություն է տրվում: Մասնակիցները նշել են, որ սիրում են համեղ ուտել և հատկապես հաճախ քաղցրավենիք են օգտագործում:

7. Կանացի արտաքին տեսքին թելադրվող սոցիալ-մշակութային կարծրատիպերի նշանակությունը այս խմբի մասնակիցների մոտ ցածր է, սակայն վերջինները հակված են էքսցենտրիկ հագուստ կրելուն: Առանձնանում են հագուստի մեջ ռճային և գունային առումներով անհամատեղելի համատեղելու միտմամբ:

8. Այս խմբի մասնակիցների վերաբերմունքը սեփական մարմնակազմին խիստ բացասական է: Մակայն վերջինները համոզված են, որ իրենց բնական կառուցվածքը անհնար է փոփոխել:

Մանդային վարքի էքստերնալ շեղում ունեցող 20 մասնակիցների հետ կիրառված հոգեախտորոշիչ գրույցի արդյունքում ստացված տվյալները հետևյալն են.

1. Ծնողների հետ հարաբերությունները այս խմբի մասնակիցներից 19-ը գնահատել են որպես վստահելի: 1 մասնակից նշել է, որ լարված հարաբերություններ ունի հոր և վստահելի հարաբերություններ՝ մոր հետ:

2. Ընտանիքում ընդունված սննդային վարքի մոդելը ենթադրում է ժա-

մային և սննդատեսակային առումով ստույգ սննդակարգ, սեղանի շուրջ հաճախակի բարեկամական և ընկերական հավաքներ: Մանդի ընդունման ժամերը ստույգ որոշված են և ընտանիքում դրանից հրաժարվելու հավանականությունը բացառվում է:

3. Կանացի արտաքին տեսքին, մասնավորապես մոդակի տենդենցներին ընտանիքում տրվում է մեծ նշանակություն:

4. Ներխմբային հարաբերություններում այս խմբի մասնակիցները որևէ դժվարություն չունեն: Ակնհայտ կոնֆլիկտների, կամ մեկուսացման հակված չեն: Ներխմբային շփման մակարդակը բարձր են գնահատել:

5. Միջանձնային հարաբերությունները բոլոր 20 մասնակիցները դրական են գնահատել: Միջսեռային հարաբերությունների վերաբերյալ համարում են, որ կանացի արտաքին տեսքը նշանակալի գործոն է հակառակ սեռի մոտ հաջողություն ունենալու համար:

6. Մանդի և դրա ընդունման նկատմամբ վերաբերմունքը միանշանակ է: Ընտանիքում առկա սննդային ռեժիմը չեն խախտում: Նշում են, որ շատակերության դրվագներ են ունենում բարեկամական և ընկերական հավաքությունների ժամանակ:

7. Կանացի արտաքին տեսքին թելադրվող սոցիալ-մշակութային կարծրատիպերի թվում նշանակություն է տրվում ոչ այնքան մարմնակազմին, որքան մոդակի տենդենցներին:

8. Սեփական արտաքինի, մարմնակազմի նկատմամբ վերաբերմունքը բավարար է: Սակայն, չնայած ակնհայտ թերությունների բացակայությանը, վերջինները նշում են, որ կցանկանային նիհարել:

Այսպիսով, գրույցի փուլում ստացված տվյալները ցույց տվեցին, որ.

ա) Մանդային վարքի սահմանափակումային շեղում ունեցող դեռահաս աղջիկների սննդային վարքի մոդելի

ձևավորման գործում դեր են ունեցել ծնողական սննդային վարքի առանձնահատկությունները, ընտանիքում կանացի արտաքինին և մարմնակազմին տրվող բարձր նշանակությունը, միջսեռային հարաբերություններում կնոջ արտաքինին վերագրվող նշանակությունը, կանացի արտաքինին թելադրվող սոցիալ-մշակութային կարծրատիպերի և ամսագրերի ազդեցությունը:

բ) Մանդային վարքի զգայագեն շեղում ունեցող դեռահասների սննդային վարքի մոդելի ձևավորման գործընթացին նպաստել են ծնողների հետ հարաբերությունների անկայունությունը, հետևաբար ապահովության զգացումի բացակայությունը, ընտանիքում ստույգ սննդակարգի և սննդային վարքի մոդելի բացակայությունը, ներխմբային հարաբերություններից անբավարարությունը, մեկուսացման միտումը, ինչը հավանաբար ներքին ապահովության զգացման բացակայության արդյունք է, միջսեռային հարաբերություններում կնոջ արտաքինին վերագրվող նշանակությունը, սեփական մարմնակազմի նկատմամբ բացասական վերաբերմունքը:

գ) Մանդային վարքի էքստերնալ շեղում ունեցող 20 դեռահաս աղջիկների մոտ տվյալ շեղման առաջացման գործընթացին նպաստել են ընտանիքում ընդունված սննդային խրախճանքների վարքային մոդելը, ընտանիքում կանացի արտաքին տեսքին տրվող մեծ նշանակությունը, միջսեռային հարաբերություններում կնոջ արտաքինին վերագրվող նշանակությունը, միջանձնային հարաբերություններում հարմարվողականության միտումը, մոդակի տենդենցների նշանակության գերազնահատումը, սեփական մարմնակազմի նկատմամբ դժգոհությունը:

ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆ

1. А. Г. Шмелев и коллектив. Основы психодиагностики– Учебное пособие для студентов педвузов. — Москва, Ростов-на-Дону: «Феникс», 1996. — 544 с., стр. 114
2. Учебное пособие. М.: УМК «Психология», 2003. 198 с., стр. 27–38

ИСПОЛЬЗОВАНИЕ МЕТОДОВ ПСИХОДИАГНОСТИЧЕСКОГО НАБЛЮДЕНИЯ И БЕСЕДЫ В ПРОЦЕССЕ ИССЛЕДОВАНИЯ РОЛИ СОЦИАЛЬНЫХ УСТАНОВОК НА ВОЗНИКНОВЕНИЯ НАРУШЕНИЙ ПИЩЕВОГО ПОВЕДЕНИЯ

АСМИК ШАГИНЯН

НАН РА Институт философии, социологии и правоведения

Статья направлена на обсуждение значимости использования психодиагностических методов наблюдения и беседы в процессе исследования роли социальных установок в проявлении нарушений пищевого поведения у девочек–подростков. В статье также проведен анализ данных, полученных в процессе исследования.

THE USAGE OF METHODS OF PSYCHODIAGNOSTIC OBSERVATION AND INTERVIEW IN THE RESEARCH OF SOCIAL INSTALLATIONS ROLE WITHIN THE PROCESS OF EATING BEHAVIOR DEFORMATIONS

HASMIK SHAHINYAN

*National Academy of Sciences of the Republic of Armenia,
Researcher of the Institute of Philosophy, Sociology and Right*

The article refers to the discussion of the usage of methods of psychodiagnostic observation and interview within the process of research of social installations causing eating behavior deformations in the adolescent girls. The article also refers to the analysis of data and regulations maintained in the process of research.